

ADVIES Sectorraad Kunsten en Erfgoed

15 januari 2015

Advies ter voorbereiding van de strategische visienota in het kader van het Kunstendecreet

---

Uiterlijk op 1 april 2015 moet de Vlaams minister van Cultuur Sven Gatz een strategische visienota voorleggen aan de Commissie Cultuur van het Vlaams Parlement. Deze nota moet een richtinggevend kader vormen voor de besluitvorming en moet ook een aantal beleidsopties bevatten.

Daarbij is er ook een rol voor de SARC weggelegd¹: *‘Tegen midden februari leg ik de visienota voor aan de Strategische Adviesraad Cultuur’*. De SARC-Sectorraad Kunsten en Erfgoed wil voorafgaand aan deze adviesvraag op eigen initiatief nu al haar prioritaire krachtlijnen meegeven.

Daarnaast zal de Algemene Raad van de SARC binnenkort i.s.m. de Sectorraad Kunsten en Erfgoed en de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk een advies uitbrengen over de afstemming van productie en spreiding. Ook dit advies zal enkele aanbevelingen voor de visienota bevatten.

Advies

De visienota moet keuzes maken die een klare richting aangeven en die voor zowel de aanvragers als de beoordelaars duidelijkheid brengen. In wat volgt geeft de Sectorraad Kunsten en Erfgoed in vier elementen aan wat de visienota volgens hem duidelijk moet maken. Het uiteindelijke doel daarbij moet de zorg zijn voor een divers en evenwichtig kunstenlandschap dat gebouwd is op een basis van goed bestuur en een concreet en helder artistiek kader.

1. Creëer een evenwichtig landschap, waarin elke aanvrager, van welke schaal ook, op waarde wordt geschat
--

Uit eerdere beoordelingsronden in het vroegere Kunstendecreet kon vastgesteld worden dat men ondanks goede voornemens in de uiteindelijke besluitvorming toch steeds minder inzet op projecten ten voordele van structurele subsidies en ‘grote instellingen van de Vlaamse Gemeenschap’ (nu: ‘Kunstinstellingen’). In het nieuwe Kunstendecreet komen daar bovendien in het kader van stimulerings-, promotie- en verwervingsbeleid nog nieuwe subsidie-instrumenten bij die extra budget vereisen. Vlaams minister van Cultuur Sven Gatz geeft in zijn beleidsnota aan dat het de bedoeling is dat er gesnoeid wordt in het landschap, en dat er na de nieuwe beoordelingsronde minder organisaties een subsidie zullen krijgen². Daarnaast

---

¹ Zie Memorie van Toelichting, p. 18 en Beleidsnota Cultuur, p. 20.

² Zie Beleidsnota Cultuur p. 20 en 21.

werden er voor 2015 reeds besparingen doorgevoerd in de huidige werkingssubsidies, gemiddeld 7,5% voor organisaties en 2,5% voor de Kunstinstellingen.

De beoordelaars moeten de middelen en de context kennen om objectief, kritisch en op basis van een duidelijk en vastgelegd kader te oordelen over **welke kunstenaars en organisaties het totale kunstlandschap een meerwaarde kunnen geven**. Er moet een eenvoudige, transparante opdeling gehanteerd worden, ook bij het toekennen van middelen. De sectorraad ziet dat niet alle basisinstrumenten een gelijke mate van continuïteit vragen. Beurzen en projectsubsidies zijn per definitie beperkt in tijd, terwijl werkingssubsidies uitgaan van meer en Kunstinstellingen van maximale continuïteit. Allen moeten inzetten op o.a. artistieke kwaliteit en goed bestuur en daarop ook beoordeeld worden. Er moet vermeden worden dat het toekennen van middelen aan het ene een hypotheek legt op de middelen voor de andere basisinstrumenten.

Dit veronderstelt een **visie op het hele landschap**, en ook de middelen om die bij de beoordeling mee te nemen. Daarbij moet er over gewaakt worden dat er een **brede invulling** is: zowel kleinere, middelgrote als grote organisaties, zowel instroom van nieuwe organisaties als continuïteit van gevestigde organisaties, met organisaties uit alle sectoren en (combinatie van) functies. Daarbij moet ook rekening worden gehouden met regionale spreiding. Het Kunstendecreet is gericht op groei, maar zou (ook) een context moeten scheppen waarin niet iedere aanvrager steeds meer wil, maar waar een heroriëntering naar een kleinere schaal of naar een fusie ook als waardevol kan worden ervaren.

Het kwalitatieve keurmerk dat aan de Kunstinstellingen wordt toegekend in het Kunstendecreet kan geen exclusief kenmerk van de huidige vijf nominatieve instellingen zijn. Nu staan deze instellingen buiten de algemene beoordelingslogica doordat de Vlaamse Regering bepaalt wie een aanvraag mag indienen en doordat ze aan acht specifieke erkenningsvoorwaarden moeten voldoen, waaronder inzet op elk van de vijf functies, 'artistieke uitmuntendheid' en 'internationale relevantie'. Het is echter de overtuiging van de sectorraad dat de meeste van deze voorwaarden geen exclusieve kenmerken van de 'grote instellingen' zijn. Zijn er geen 'gewone' organisaties met internationale uitstraling? Zet niet iedere aanvrager in op 'artistieke uitmuntendheid' in zijn discipline? Bovendien stelt de sectorraad vast dat er in het verleden niet steeds afdoende actie werd ondernomen na negatieve beoordelingen van deze kunstinstellingen, en dat de beheersovereenkomsten in sommige gevallen onvoldoende werden opgevolgd.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed stelt voor om in de komende beleidsperiode minder het accent te leggen op de automatische continuering van de huidige Kunstinstellingen. Er moet **met kritische blik naar deze instellingen worden gekeken**. De sectorraad denkt hierbij o.m. aan het opstellen van duidelijke, bepalende criteria en het uitwerken van een eenvormig werkkader of toezichtscade en een duidelijke opdracht voor regeringscommissarissen³. Er moeten interventies mogelijk zijn om aan negatieve beoordelingen effectief gevolg te geven, ruimer dan strikt financiële ingrepen.

Alle organisaties die aan de vastgelegde criteria voldoen⁴, moeten dan op dezelfde manier behandeld kunnen worden. Met andere woorden: in de toekomst zouden er dan beduidend meer 'Kunstinstellingen' – speerpunten van een Vlaams kunstenbeleid – uit allerlei disciplines en onafhankelijk van hun grootte of infrastructuur kunnen bestaan.

Voor de volledigheid vraagt de sectorraad dat er transparantie, kwaliteitsbeoordeling en toezicht zou zijn over de middelen die vanuit Vlaanderen naar de federale kunstinstellingen in

---

³ Deze opmerking geldt overigens algemeen voor organisaties met een beheersovereenkomst, en dus vb. ook voor de fondsen (VFL en VAF).

⁴ De Sectorraad is er trouwens voorstander van dat hier op termijn ook erfgoedorganisaties voor in aanmerking komen. Hier gaat het echter om een visienota bij het Kunstendecreet.

Brussel (zoals Bozar en Flagey) gaan. Hoewel deze instellingen integraal deel uitmaken van het kunstenlandschap, bevinden ze zich momenteel in een schermerzone.

Daarnaast moeten er voor deze subsidieperiode aangepaste criteria worden opgesteld voor projectsubsidies zodat deze niet als 'vangnet' gebruikt worden voor structureel gesubsidieerden die hun werkingssubsidies verliezen, maar een instrument op maat zijn dat voor blijvende dynamiek kan zorgen.

2. Creëer een dynamisch landschap, waarin een vlotte in- én uitstroom en heroriëntering mogelijk is

Het kunstenlandschap is gebaat bij dynamiek, die steunt op een samenspel van huizen, organisaties, kunstenaars, en andere actoren, al dan niet via het Kunstendecreet gesubsidieerd. Het is een blijvende zorg om nieuwe instroom mogelijk te blijven maken. Dat houdt echter ook in dat anderen uit de boot (kunnen) vallen, met soms te weinig onderkende neveneffecten: een stopzetting van een werking wordt vaak als een artistiek falen beschouwd, heeft personele en persoonlijke consequenties of kan onvoldoende gefaseerd gebeuren. Bovendien zijn er ook organisaties die zich willen heroriënteren of die hun sterke punten – al dan niet in een nieuw samenwerkingsverband – verder willen uitbouwen. Deze instellingen vrezen daarvoor te worden afgestraft in de beoordeling en formuleren daarom geen alternatieve ontwikkelingspistes. Dit leidt tot immobilisme en gemiste kansen tot vernieuwing en moet worden voorkomen.

Er is dus een nood aan visie en ingrepen om **op een correcte manier met heroriëntering en uitstroom om te gaan**. De in punt 1 beschreven globale beschouwing van het veld met de nadruk op artistieke en zakelijke kwaliteit in plaats van op grootte of kwantiteit kan bijdragen aan het noodzakelijke vertrouwen. Er moeten ook maatregelen geïntroduceerd of beter bekend gemaakt worden (vb. proactief overleg of intermediërend aanspreekpunt over heroriënteringen) en er moet door de Vlaamse overheid een sociaal vangnet voorzien worden. Engagements over dit vangnet kunnen het bijkomende effect hebben dat beoordelaars zich vrijer of objectiever kunnen opstellen ten opzichte van aanvraagdossiers en strengere adviezen kunnen formuleren. In dat kader moet voor eventuele fusies gekozen worden vanuit een beoogde artistieke meerwaarde, niet vanuit een eenzijdige besparingsgedachte.

3. Zet in op kunstenaars en spoor de organisaties aan dat ook te doen

Instellingen spelen een rol in de carrière van kunstenaars⁵. Zij moeten daarom hun rol in elke fase van de carrière van een kunstenaar concreet omschrijven. Wat doet een instelling voor jong talent, voor een kunstenaar die 'mid-career' is, voor een 'long-career'-kunstenaar,...? Wil een instelling voluit inzetten op toppers, op starters of op een mix? Welke positie neemt die instelling dan binnen zijn veld of discipline in?

Hierbij is de in punt 1 beschreven complementariteit van basisinstrumenten van belang. Het is nuttig te bekijken hoe kunstenaars binnen de verschillende disciplines zich ontwikkelen en welke instellingen daar een rol in spelen. Aan de beoordelaars kan het signaal gegeven worden om ook in het oog te houden dat er – naast het evenwicht dat in het gehele landschap wordt nagestreefd – ook gestreefd wordt naar een evenwicht tussen organisaties en kunstenaars doorheen de aanvragen binnen een discipline, m.a.w. in het oog te houden dat kunstenaars binnen een discipline in elk stadium van hun carrière een plaats vinden. Artistieke begeleiding staat daarbij centraal, maar er moet ook aandacht en waardering zijn voor de

---

⁵ Zie ook Beleidsnota Cultuur, p. 21.

noodzakelijke administratieve en zakelijke ondersteuning die organisaties bieden aan de carrièreopbouw van kunstenaars.

4. Creëer een context waarin organisaties durven inzetten op hun sterktes, gepositioneerd in het globale veld

De drie bovenstaande punten komen uiteindelijk hier op neer: geef aan de **aanvragers de vrijheid en het vertrouwen om in te zetten op hun sterktes**. Laat hen hoofdaccenten leggen en hun plaats en meerwaarde in het globale, evenwichtige landschap expliciteren. Het perverse effect moet vermeden worden dat aanvragers zich verplicht voelen in te zetten op elk van de vijf functies zonder in alles uitmuntend te kunnen zijn. Een aanvraag moet kunnen aangeven wat de organisatie als zijn hoofdfunctie beschouwt (een of meerdere van de vijf functies) en wat de organisatie daarnaast ook wil realiseren (vaak vloeien 'secundaire functies' voort uit de correcte invulling van de hoofdfunctie). Dit moet door de beoordelaars met een positieve blik bekeken worden en aanvragers moeten hiervoor (ook financieel) gewaardeerd worden.

Hierbij sluit de bezorgdheid aan van de Sectorraad Kunsten en Erfgoed over een mogelijk onderwaarden van de kunsteducatieve en sociaal-artistieke functie, een verworvenheid nochtans van het vorige Kunstendecreet.

Samengevat

Een kunstenaarslandschap waarin elke organisatie een meerwaarde heeft en op zijn waarde beoordeeld wordt, kan volgens de Sectorraad Kunsten en Erfgoed gerealiseerd worden door het kunstenaarslandschap steeds als een uitgebalanceerd geheel te beschouwen waarin elke speler, ongeacht zijn keuzes, evenveel artistieke waarde heeft. Binnen dit geheel mogen beslissingen over beurzen, projectsubsidies, werkingsubsidies en ondersteuning van Kunstinstellingen niet ten koste van elkaar gaan. Het landschap moet m.a.w. opgebouwd zijn uit een evenwichtige verhouding van spelers gesubsidieerd volgens de vier basisinstrumenten, met respect voor ieders eigenheid.

Een dynamisch kunstenaarslandschap veronderstelt zorg voor instroom maar ook voor een mogelijke heroriëntering en/of uitstroom op een zorgvuldige en sociaal aanvaardbare manier.

Aandacht voor kunstenaars houdt in dat er aandacht en zorg voor hen is in elke fase van hun carrière.

De sectorraad benadrukt de vrijheid en autonomie van de organisaties m.b.t. de keuze voor de functies die ze willen vervullen en verwacht over deze zelfprofilering van de beoordelaars een gericht en onderbouwd advies. Aanvragers moeten hun sterktes kunnen uitspelen en daarvoor (ook financieel) gewaardeerd worden.

Heidi De Nijn, voorzitter
Herman Baeten, ondervoorzitter
Lieselotte Moortgat, secretaris